

25-May, 2025-yil

FARZAND TARBIYASIDA MILLIY QADRIYATLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING UYG‘UNLIGI

Osiyo xalqaro universiteti assistenti

Maxmudova Nigora Hikmatovna

Osiyo xalqaro universiteti talabasi

Shomurodova Farangiz

Annotatsiya: *Mazkur maqolada farzand tarbiyasida milliy qadriyatlar va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning o‘zaro uyg‘unligi masalasi yoritilgan. O‘zbek xalqining boy tarbiyaviy merosi, urf-odat va an‘analari zamonaviy tarbiya nazariyalari bilan birgalikda qo‘llanilganda, har tomonlama barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Maqolada ana shu ikki yo‘nalishning o‘zaro bog‘liqligi, uyg‘unlik nuqtalari va amaliyotdagi qo‘llanilishi tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *milliy qadriyatlar, zamonaviy tarbiya, oila pedagogikasi, an‘anaviy tarbiya, barkamol avlod, ma‘naviy-ma‘rifiy tarbiya.*

KIRISH

Har qanday jamiyatning taraqqiyoti, avvalo, uning yosh avlodiga berilayotgan tarbiya sifatiga bog‘liq. Farzand tarbiyasi, ayniqsa, oila doirasida boshlanadigan bu jarayon, milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvlarning uyg‘unligida yanada samarali kechadi. O‘zbek xalqining tarixiy tajribasida o‘ziga xos tarbiyaviy urf-odatlar, an‘analari, axloqiy me‘yorlar shakllangan bo‘lib, ular bugungi kunda ham ahamiyatini yo‘qotmagan. Shu bilan birga, globallashuv, raqamli texnologiyalar va pedagogik innovatsiyalar zamonaviy yondashuvlarni ham talab qilmoqda. Ushbu maqolada farzand tarbiyasida bu ikki yondashuvning uyg‘unligi masalasi o‘rganiladi.

ASOSIY QISM

1. Milliy qadriyatlarning tarbiyadagi o‘rni

Milliy qadriyatlar — bu avloddan-avlodga o‘tib kelayotgan axloqiy, madaniy va ijtimoiy me‘yorlar majmuasidir. O‘zbek oilalarida farzandni kattalarga hurmat, odob-axloq, halollik, mehnatsevarlik, mehr-oqibat ruhida tarbiyalash qadimdan ustuvor bo‘lib kelgan.

Misollar:

- Kattalarga “salom berish” odobi
- “Mehmondo‘stlik”, “ota-onani e‘zozlash” kabi qadriyatlar
- Xalq og‘zaki ijodida aks etgan tarbiyaviy g‘oyalar (ertaklar, maqollar)

2. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar

Hozirgi davrda bola shaxsiga yo‘naltirilgan ta‘lim, tanqidiy va ijodiy fikrlash, ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish kabi zamonaviy yondashuvlar dolzarb hisoblanadi. Bu yondashuvlar bolaga erkin fikr bildirish, muammoli vaziyatlarni hal qilish, o‘zini ifoda etish imkoniyatini beradi.

Farzand tarbiyasida qo‘llaniladigan zamonaviy pedagogik usullar

25-May, 2025-yil

1. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv (Individual yondashuv)

Bu yondashuv har bir bolaning qiziqishi, ehtiyoji, temperamenti va rivojlanish darajasini inobatga olgan holda tarbiyaviy ish olib borishni nazarda tutadi.

Asosiy xususiyatlari:

- Bolaning shaxsiy xususiyatlariga mos yondashuv
- Mustaqil fikrlashga rag‘bat
- O‘z fikrini erkin ifoda etishga imkon berish

Amalda: ota-ona farzandiga tanqidiy baho bermasdan, uning his-tuyg‘ularini inobatga olgan holda muomala qiladi.

2. Interfaol usullar

Interfaol metodlar o‘zaro muloqot, fikr almashish va faol ishtirok orqali o‘rganish va tarbiyalashga yo‘naltirilgan.

Ko‘rinishlari:

- “Aqliy hujum” (brainstorming): bolalar biror mavzuda erkin fikr bildiradi
- “Klaster” usuli: asosiy g‘oya atrofida kichik fikrlar to‘plami tuziladi
- “Munozara” va “rolli o‘yinlar” — bolalarda muomala madaniyati va pozitsiyani himoya qilish qobiliyatini shakllantiradi

Tarbiya jarayonida: bu usullar orqali ota-ona yoki o‘qituvchi bolaning fikriga hurmat bilan qaraydi va uni tinglashga o‘rgatadi.

3. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT) yordamida tarbiya

Raqamli vositalar yordamida bolalarning axborotga bo‘lgan qiziqishini ijobiy tomonga yo‘naltirish mumkin.

Amaliy ko‘rinishlari:

- Ta’limiy video va multfilmlar (ma’naviy-axloqiy mazmunda)
- Interaktiv o‘yinlar (masalan, xulq-atvor qoidalari bilan bog‘liq onlayn testlar)
- Raqamli dasturlar orqali bolaga vazifalar berish (masalan, Google Classroom yoki Telegram botlar orqali)

Muhim: texnologiya tarbiya vositasi sifatida nazorat ostida va maqsadli qo‘llanilishi kerak.

4. Refleksiv usullar (o‘zini tahlil qilishga o‘rgatish)

Bolaning o‘z xatti-harakatlari va fikrlari haqida mulohaza yuritishga o‘rgatish orqali mas’uliyat tuyg‘usi shakllanadi.

Refleksiv usullar:

- “Bugun nima o‘rganding?”
- “Sen qanday qaror qabul qilarding?” kabi savollar orqali bola o‘zini tahlil qiladi
- Kundalik yuritish (kichik yoshdagi bolalar uchun rasmiy yoki oddiy ifoda shaklida)

5. Kouching va mentoring elementlari

Bu yondashuvda ota-ona farzandni boshqaruvchi yoki nazorat qiluvchi emas, balki yo‘l ko‘rsatuvchi, tinglovchi va maslahat beruvchi sifatida faoliyat yuritadi.

Ko‘rinishlari:

25-May, 2025-yil

- Maqsad qo‘yishga o‘rgatish (masalan: “Bu haftada qanday yaxshi ish qilmoqchisan?”)

- Bolaning qiziqishini aniqlash va yo‘naltirish (mentorlik)

6. Emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan usullar

Zamonaviy pedagogikada faqat intellektual emas, balki emosional rivojlanish ham muhim hisoblanadi.

Amaliy metodlar:

- His-tuyg‘ularni ifoda etish mashqlari (“Men xursandman, chunki...”)

- “Emosiya kartalari” yordamida kayfiyatni aniqlash

- Konfliktlarni tinch hal qilish o‘yinlari (taqlidiy vaziyatlar orqali)

7. Tajribaga asoslangan (amaliy) tarbiya

Farzandga faqat nasihat qilish emas, balki amaliy hayotiy misollar asosida tarbiyalash usulidir.

Misollar:

- Kichik uy yumushlariga jalb qilish orqali mas’uliyat tuyg‘usini rivojlantirish

- Jamoaviy tadbirlarda ishtirok ettirish (masalan, xayriya aksiyalari, ekologik loyihalar)

- Tarbiyaviy ekskursiyalar, teatr tomoshalari, kutubxona safarlari

3. Uyg‘unlik zarurati va imkoniyatlari

Milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvlarni qarama-qarshi emas, balki bir-birini to‘ldiruvchi omillar sifatida qarash lozim. Masalan, bola mustaqil fikrlashi kerak, ammo bu milliy odob doirasida bo‘lishi zarur. Zamonaviy vositalar yordamida ota-onalar tarbiyasini yanada boyitish mumkin.

Amaliy misollar:

- Milliy ertaklar asosida bolalar uchun interaktiv darslar tuzish

- Axloqiy mavzularni tanqidiy tahlil qilish orqali fikrlashga o‘rgatish

- Dastlabki ijtimoiy odoblarni (salomlashish, navbat kutish) o‘rgatishda milliy va zamonaviy uslublarni birlashtirish

XULOSA

Farzand tarbiyasida milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvlarning uyg‘unligi — bu ta’lim-tarbiyada muvaffaqiyat kalitidir. O‘zbek xalqining boy tarbiyaviy merosi zamonaviy metodlar bilan uyg‘unlashganda, yosh avlodda sog‘lom fikrlash, mustahkam axloqiy pozitsiya va ijtimoiy mas’uliyat shakllanadi. Ota-onalar va pedagoglar aynan shu uyg‘unlik asosida harakat qilganlaridagina sog‘lom, bilimdon va ma’naviy yetuk avlodni voyaga yetkazishga erishishlari mumkin.

25-May, 2025-yil

ADABIYOTLAR:

1. Hikmatovna, M. N. (2023). Goals and Tasks of Education. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(9), 360-362.
2. Hikmatovna, M. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA QO'LLANILADIGAN METOD VA VOSITALAR. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 339-344.
3. Hikmatovna, M. N. (2023). Tarbiyaning Maqsad Va Vazifalari. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(9), 386-388.
4. Mahmudova, N. H. (2023). Influence of family environment on personal socialization. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 440-446.
5. Nigora Hikmatovna Mahmudova. (2023). BASIC TASKS OF TEACHING THE SCIENCE OF "EDUCATION" IN PRIMARY GRADES. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 447–452.
6. Hikmatovna, M. N. (2024). Shaxs kamoloti ijtimoiy-biologik hodisa, pedagogik jarayon obyekti va subyekti sifatida. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 31-43.
7. Mahmudova Nigora Hikmatovna. (2024). INFLUENCE OF FAMILY ENVIRONMENT ON PERSONAL SOCIALIZATION. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 164–170.
8. Hikmatovna, M. N. (2024). CONTENT OF THE INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAM. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(2), 88-94.
9. Hikmatovna, M. N. (2024). Teaching of specialized subjects in primary education. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 453-460.
10. Hikmatovna, M. N. (2024). Boshlang'ich ta'limda mutaxassislik fanlarini o'qitish. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 445-452.
11. Махмудова Нигора Хикматовна. (2024). Преподавание профильных предметов в начальной школе . Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 436–444.